

Mattheüs

Mattheüs

Klaas Hoekman

Schrijver: Klaas Hoekman
ISBN: 9789465461847
© Klaas Hoekman

Mattheüs

Het evangelie volgens Mattheüs wordt in de wetenschappelijke consensus doorgaans gedateerd tussen **80 en 90 n.Chr.**, ongeveer tien tot twintig jaar na Markus. De auteur is, net als bij de andere evangeliën, strikt genomen anoniem. Hoewel de traditie het boek toeschrijft aan de tollenaar Mattheüs, gaan de meeste onderzoekers ervan uit dat de tekst is geschreven door een hoogopgeleide, Griekssprekende christen met een diepgaande kennis van de Joodse wet en geschriften.

Waar Markus leest als een vluchtig verslag, is Mattheüs een zorgvuldig gecomponeerd meesterwerk. De auteur maakt uitgebreid gebruik van het evangelie van Markus als bron, maar breidt dit uit met een grote verzameling uitspraken van Jezus (ook wel de 'Q-bron' genoemd). Het resultaat is een evangelie dat fungeert als een soort **handboek voor de kerk**.

Een centraal thema bij Mattheüs is de vervulling. De auteur probeert voortdurend aan te tonen dat Jezus de langverwachte Messias is door talloze verwijzingen naar het Oude Testament. Voor Mattheüs is Jezus de '**Nieuwe Mozes**': net zoals Mozes de wet ontving op de berg, geeft Jezus in dit evangelie zijn onderricht in vijf grote toespraken, waarvan de Bergrede de bekendste is. Jezus is hier niet alleen de wonderdoener, maar vooral de grote Leraar die de Thora uitlegt en verdiept.

De stijl van Mattheüs is gepolijster en plechtiger dan die van Markus. De rauwe kantjes en de menselijke emoties van Jezus die we bij Markus zagen, zijn hier vaak iets verzacht of theologisch ingekleurd. Er is veel aandacht voor orde, rechtvaardigheid en de structuur van de gemeenschap. Tegelijkertijd bevat dit evangelie ook scherpe polemiek tegen de Joodse leiders van die tijd, wat de spanningen weerspiegelt waarin de vroege christelijke gemeenschap zich bevond.

In dit boek volgen we de opbouw van Mattheüs: een verhaal dat begint met een koninklijke stamboom en eindigt met de opdracht om de wijsheid van deze nieuwe Leraar over de hele wereld te verspreiden. We zien Jezus als de 'Immanuël' – de God die met ons is – die niet gekomen is om de oude regels af te schaffen, maar om ze hun diepste betekenis te geven.

De drie puzzelstukken: Het Synoptische Probleem

Wie de boeken van Mattheüs, Markus en Lukas naast elkaar legt, ziet iets gek. Ze lijken soms zóveel op elkaar dat het lijkt alsof de schrijvers bij elkaar hebben afgekeken. Soms gebruiken ze exact dezelfde woorden en dezelfde volgorde. Maar op andere momenten wijken ze juist totaal van elkaar af. Deze ingewikkelde relatie tussen de drie boeken noemen we het **Synoptische Probleem** (van het Griekse *syn-opsis*, wat 'samen-zien' betekent).

De wetenschappelijke speurtocht naar de oplossing van dit probleem heeft geleid tot een model waar de meeste onderzoekers het vandaag de dag over eens zijn: de **Twee-bronnenhypothese**.

Markus als eerste blauwdruk

In tegenstelling tot wat men vroeger dacht, gaan wetenschappers er nu vanuit dat **Markus als eerste** is geschreven. Markus is de kortste en de meest 'ruwe' tekst. Mattheüs en Lukas hebben Markus waarschijnlijk als hun basis gebruikt. Ze namen zijn verhalen over, maar poetsten het Grieks een beetje op en pasten de verhalen aan hun eigen publiek aan. Dit verklaart waarom Markus bijna helemaal terug te vinden is in de andere twee boeken.

De mysterieuze Bron Q

Maar er is meer. Mattheüs en Lukas hebben namelijk ook een heleboel teksten die *niet* in Markus staan, maar die wel precies hetzelfde zijn in hun eigen boeken (zoals de Bergrede en het Onzevader). Omdat deze teksten bijna letterlijk overeenkomen, denken onderzoekers dat Mattheüs en Lukas nog een tweede bron hadden: een verloren gegane verzameling uitspraken van Jezus. Wetenschappers noemen deze geheime bron '**Q**' (van het Duitse woord *Quelle*, wat bron betekent).

Eigen kleur

Ten slotte hebben Mattheüs en Lukas allebei ook nog hun eigen, unieke verhalen die de ander niet heeft (denk aan de wijzen uit het oosten bij Mattheüs, of de barmhartige Samaritaan bij Lukas).

Waarom is dit belangrijk?

Het Synoptische Probleem laat ons zien dat de evangelisten niet als eenzame schrijvers in een kamertje zaten, maar deel uitmaakten van een levende traditie. Ze gebruikten elkaars werk, vulden het aan en gaven er hun eigen kleur aan. Markus leverde het skelet (de actie), Bron Q leverde de woorden (het onderwijs), en Mattheüs en Lukas maakten er elk hun eigen, unieke meesterwerk van voor hun eigen gemeenschap.

Door dit te begrijpen, zie je de evangeliën niet als kopieën van elkaar, maar als een rijk vlechtwerk van bronnen die samen proberen het onbegrijpelijke verhaal van Jezus te vertellen.

Mattheüs 1

In hoofdstuk 1 legt Mattheüs het fundament voor alles wat nog komen gaat. Hij begint niet met een spectaculair wonder, maar met een lange lijst namen: de stamboom van Jezus. Hiermee bewijst hij aan zijn Joodse lezers dat Jezus de wettige erfgenaam is van koning David en de vervulling van de belofte aan Abraham. Maar midden in die geschiedenis breekt het goddelijke in: door de geboorte uit de maagd Maria wordt duidelijk dat dit kind niet alleen een zoon van mensen is, maar 'Immanuel' — God die letterlijk bij ons komt wonen om ons te redden.

De familie van de Koning

Als je een heel belangrijk boek leest over een koning, begint dat vaak met zijn familie. Mattheüs doet dat ook. Hij schrijft een lange lijst met namen op: de stamboom van Jezus.

Hij begint bij Abraham, de vader van het volk, en gaat via de grote koning David helemaal door naar Jozef, de man van Maria. Als je goed naar die lijst kijkt, zie je iets gekks. Tussen alle stoere mannen staan ook vier vrouwen met een bijzonder verhaal. Vrouwen die eigenlijk niet uit het eigen land kwamen of die dingen hadden meegemaakt waar de mensen over roddelden. Mattheüs laat hiermee meteen zien: in de familie van Jezus is plek voor iedereen, ook voor mensen met een rafelrandje.

De droom van Jozef

Maria, de moeder van Jezus, was verloofd met Jozef. Maar nog voordat ze getrouwd waren, ontdekte Jozef dat Maria een kindje verwachtte. Jozef wist niet wat hij moest doen. Hij was een goed mens en wilde Maria niet voor schut zetten of haar in de problemen brengen. Hij dacht: "Misschien moet ik maar stilletjes bij haar weggaan, zodat niemand er iets van merkt."

Maar terwijl hij daarover lag na te denken, viel hij in slaap. In zijn droom verscheen er een engel van de Heer. De engel zei: **"Jozef, zoon van David, wees niet bang om Maria als je vrouw bij je te nemen. Het kindje dat zij verwacht is van de Heilige Geest. Ze zal een zoon krijgen en je moet Hem de naam JEZUS geven. Want Hij zal zijn volk redden van alles wat ze fout doen."**

De naam met het geheim

Mattheüs vertelt ons dat dit allemaal gebeurde omdat een oude voorspelling van een profeet moest uitkomen. Die profeet had honderden jaren daarvoor al gezegd: *"Kijk, een jonge vrouw zal zwanger worden en een zoon krijgen, en ze zullen Hem Immanuël noemen."*

Mattheüs legt ons uit wat die naam betekent, want het is een prachtige naam: **Immanuël betekent 'God is met ons'.**

Toen Jozef wakker werd, deed hij precies wat de engel had gezegd. Hij trouwde met Maria en toen het kindje geboren werd, noemde hij Hem Jezus. De koning was gekomen, precies zoals beloofd.